

Enderun Dergisi

Cilt:2 Sayı:2

Gönderiliş Tarihi: 09/10/2018
Kabul Tarihi: 30/10/2018
ORCID: 0000-0003-0381-4117

YEREL YÖNETİM BANKACILIĞI VE TÜRKİYE'DEKİ ÖRNEĞİ İLLER BANKASI

Yasin ELÇARPAR¹

ÖZ

Cumhuriyetin kurulmasından sonra toparlanma sürecine giren ülkemiz, uzun yıllardır süren savaşların etkisinden dolayı ekonomik, toplumsal, çevresel ve bürokratik olarak yıkılmış haldeydi. Bu toparlanma sürecinde ekonominin sıkıntılı yapısından dolayı gerekli finansman desteğini sağlamak üzere 1933 yılında Belediyeler Bankası kurulmuştur. Zaman içinde kentlerdeki nüfusun artması ve altyapı ve üstyapı hizmetlerinin de buna bağlı olarak artmasıyla Belediyeler Bankası kredi sağlama noktasında yetersiz hale gelmiştir. Ayrıca bankanın il özel idarelerini ve köyleri kapsamaması da ciddi bir eksiklik olarak görülünce 1945 yılında Belediyeler Bankası ve İmar Heyeti birleştirilerek İller Bankası kurulmuştur. 2011 yılında anonim şirket statüsü kazanan İller Bankası A.Ş. belediyelerin, köylerin ve il özel idarelerinin altyapı ve üstyapı projelerine finansman desteği sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Belediyeler Bankası, Yerel Yönetimler, İller Bankası.

LOCAL GOVERNMENT BANKING AND THE SAMPLE ILLER BANK IN TURKEY

ABSTRACT

Having entered the process of recovery after the foundation of the Republic, our country had been demolished economically, socially, environmentally and bureaucratically because of the effects of the wars that have been taking place for many years. In 1933, the Bank of Provinces was established to provide necessary financing support in the course of this recovery due to the troubled nature of the economy. Over time, population increase in the cities and increase in infrastructure and superstructure services have made the Municipal Bank inadequate at providing credit. In addition, when the Bank's special provincial administrations and the inclusion of the villagers were regarded as a serious shortcoming, in 1945 the Municipal Bank and the Development Committee were merged to form the Iller Bank. Iller Bankası A.Ş., which gained the status of joint stock company in 2011, municipalities, villages and special provincial administrations as financing for infrastructure and superstructure projects.

Keywords: Municipalities Bank, Local Governments, Provincial Bank.

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, yselcarpar@gmail.com, 0000-0003-0381-4117

GİRİŞ

Yerel yönetimler, demokrasinin uygulama alanlarında başlangıç olarak kabul edilen ve halka doğrudan hizmet sunan bir birim olarak kamu yönetiminin en önemli birimlerinden biridir. Bu birimler halkın ihtiyaçlarını oluşturan kanalizasyon, temizlik, çevresel düzenlemeler gibi görevlerinin yanında eğitim, sağlık gibi halkın etkin olarak faydalanması gereken hizmetleri de sunmaktadır. Halka hizmeti doğrudan sunabilmesi, halkın ihtiyaçları olan kamusal mal ve hizmetlere öncelik vermesi yerel yönetimlere olan önemi dünya genelinde artırmaktadır.

Şehirleşme olgusu antik çağlardan bugüne kadar genişleyerek devam etmiştir. Günümüzde yaşam kalitesinin yükselmesine bağlı olarak doğum oranlarının artması ve şehirlere göçün yaygınlaşması, şehirlerde nüfusun artmasına yol açmış ve bu da gereksinimlerin daha da artması durumunu ortaya çıkarmıştır. Gelişen teknolojiyle halkın talepleri daha da artmış ve yerel yönetimlerin finansman sorunu doğmuştur.

Halkın taleplerine ve ihtiyaçlarına cevap vermesi gereken yerel yönetimler kaynağa ihtiyaç duymaktadır. Bu kaynaklar ülkelerin yönetim biçimine, yerel yönetime verdiği öneme ve halkın katılımına göre miktar ve oran bakımından farklılıklar gösterebilir. Yerel yönetimlere verilen önemin artmasına karşın merkezi yönetimlerin mali açıdan ciddi bir gücü elinde bulundurması, yerel yönetimleri zaman zaman kaynak açısından sıkıntıya sokmaktadır. Kendi öz kaynaklarını artırmaya çalışan yerel yönetimlerin gelirleri giderlerini karşılayamadığı zaman, artan ihtiyaçları ve talepleri karşılamak için borçlanmaya da başvurmuşlardır.

Yerel yönetimler iç ve dış piyasalarda farklı şekillerde borçlanmaktadır. Ülkemizin iç piyasasındaki borç kaynaklarından birisi de İller Bankasıdır. Cumhuriyetin kurulmasından sonra Bağımsızlık Savaşı'nda tahrip olan kentlerin yeniden yapılandırılması için Mustafa Kemal Atatürk'ün isteğiyle 1933 yılında Belediyeler Bankası kurulmuştur. 1945 yılında yeniden düzenlenerek köyleri ve il özel idarelerini de kapsamı içerisine alan İller Bankası, 2011 yılında anonim şirket olmuştur.

1. YEREL YÖNETİM BANKACILIĞI VE DÜNYADAKİ KONUMU

Bankacılık faaliyetleri 14. yüzyıldan bugüne önemini artırarak gelmiştir. Kurulduğu zamanlarda insanların tasarruflarını güvenli olarak saklamaları mantığıyla çalışan bankacılık sektörü, zamanla sundukları hizmet bakımından çeşitlenmiştir. Yatırım, kalkınma, ihracat, ithalat, yerel yönetim bankacılığı gibi çeşitleri olan bankacılık, sektörlerle göre hizmet vermektedir.

1.1. Yerel Yönetim Bankacılığı

Yerel yönetimlerin ilk kurulduğu zamanlarda bu kadar geniş alanlarda çalışmadığı bilinmektedir. Artan nüfus ve buna bağlı olarak hızlı kentleşme olgusu yerel yönetimlerin çalışma alanlarını genişletmiştir. Halkın ilerleyen teknolojiye bağlı olarak talep ettiği hizmetlerdeki artış, kamusal mal ve hizmetlerin daha yaygın bir şekilde topluma yayılmasının önünü açmıştır. Yerel yönetimlerin hizmeti hızlı teslim etme isteği elindeki mali kaynakların yetersizliğiyle karşılaşınca ve bankacılık sistemindeki kredi olanaklarının da yerel yönetimlerin geri ödeme planlarına uymaması yeni bir bankacılığın kurulmasının önemini göstermiştir. Yerel yönetim bankacılığıyla, yerel yönetimlere özgü kredi sağlama ve proje hazırlama imkânlarıyla kurumsallaşarak gereksinimleri karşılamıştır ve karşılamaya da devam etmektedir.

Yerel yönetim bankacılığının ortaya çıkış sebepleri şunlardır (Keleş, 1993, s. 278);

i. Yerel yönetim bankacılığı, özel kesimin ilgi alanına girmemektedir. Özel kesim, yerel hizmetlerden kâr elde edemediği veya az kâr elde ettiği için bu hizmetleri yerine getirecek olan yerel yönetimleri finanse etmeye de istekli değildiler. Ancak, günümüzde yerel yönetimlerin hizmetleri çeşitlenmiş, altyapı ve üstyapı çalışmaları artmış ve merkezden yerele gönderilen hizmetler ve finansal destekler de artmıştır. Günümüzdeki yerel yönetimlerin teknik ve malî kapasite yetersizlikleri de dikkate alındığında, yerel yönetim hizmetleri özel kesim için giderek daha kârlı bir alan haline gelmiştir.

ii. Özel kesimin başlattığı kredi işlemlerinde yerel yönetim bankaları destek vererek tamamlayıcı bir rolü üstlenmektedirler. Bu rolün içinde barındırdığı uzmanlık ise kredi ihtiyacının daha iyi saptanarak sürecin daha verimli yürütülmesinde öncülük eder.

iii. Yerel yönetim bankacılığının var olmasının bir diğer nedeni de özel kesimin kamu yararından uzaklaşması kaygısıdır. Girişimciler açısından bakıldığında, amaçları doğrudan kâr elde etmektir. Ancak, bu amaca yakınlık kamu yararının bir kenara bırakılmasına ve sadece kârlı alanlara yönelerek kamusal mal ve hizmetleri sunmanın önemini yitirilmesine doğru gitmektedir.

iv. Merkezi yönetimin, yerel yönetimlerin finansman ihtiyaçlarını piyasa şartlarından karşılamalarını malî açıdan sakıncalı görmektedirler.

v. Merkezî yönetim bütçesi üzerindeki finansal ve teknik baskı azalmaktadır.

vi. Mali piyasalarla iletişime geçmede bürokratik açıdan kolaylık ve daha uygun vadeyle ve faiz seçenekleriyle borçlanma şansı olmaktadır.

vii. Özerk bir yerel yönetim bankasının, yerel yönetimlerin özellikle merkezi yönetimlere karşı mali özerkliğini korumaya yardımcı olabilmektedirler.

viii. Merkezi ve özerk bir kurum tarafından kredi verilmesi, tüm yerel yönetimlerin teker teker piyasadan borçlanmasından daha az maliyetli olmasını sağlamaktadır.

Sanayileşme ve kentleşmeyle beraber altyapı ve üstyapı ihtiyaçları artmıştır. Artan ihtiyaçları karşılamak için gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin ortaya koyduğu çözüm, sanayileşme ve kentleşme sorunlarıyla mücadelede yerel yönetimlere destek olacak kredi kuruluşlarını kurumsallaştırmak olmuştur. Burada “altyapı ve üstyapı” kavramları ile aslında ifade edilmek istenen “kentsel altyapı ve üstyapı”dır. Kentsel altyapı ve üstyapı ise, kentte yaşayanların günlük ihtiyaçlarını sağlıklı, hızlı ve çağdaş bir yaşamın gereksinimlerine uygun olarak temin edilebildiği; ulaştırma, içme suyu, kanalizasyon, atık su arıtımı, katı atık toplanması ve sosyal ve toplumsal tesislerin kurulması gibi yaşam açısından vazgeçilemez nitelikte hizmetler olarak tanımlanabilir. Bu doğrultuda, yerel yönetimlerin büyük ölçekli yatırımlarında ihtiyaç duyacakları teknik ve mali destek için orta ve uzun vadeli kredi gereksinimlerini karşılamak üzere birçok ülke kendine özgü yerel kredi kurumlarını kurmuştur (Çınar, 2007, s. 114).

1.2. Dünyada Yerel Yönetim Bankacılığı

Yerel yönetim bankalarının ilk ortaya çıkışı Ahmet Ulusoy’a göre 14. yüzyıl başlarına kadar uzanır. Belediye bankaları adı altında tabir edilen bu bankalar, siyasi, ekonomik ve sosyal gelişmeler sonucunda yeniçağ bankacılığından modern çağ bankacılığına geçişte bir köprü görevi üstlenmişlerdir. Ortaçağın sonlarında bankalarda yaşanan istikrarsızlıklar ve sanayileşme ve kentleşmenin hızlanması sonucunda ortaya çıkan altyapı sorunu ve üstyapı ihtiyaçlarını karşılamak için bazı belediyeler kendi kredi kuruluşlarını kurmaya başlamışlardır. Bu çerçevede belediye bankalarının ilk örneklerini 1401 yılında kurulan Barselona Bankası ile 1408 yılında kurulan Cenova Bankası teşkil etmektedir. Bu iki bankanın kuruluşunu Venedik Bankası (1584), Amsterdam Bankası (1630) ve Hamburg Bankası (1619) takip etmiştir (Akdemir, 2005, s. 325).

IULA'ya göre ise; Yerel yönetimlere mali aracılık etmek üzere uzmanlaşmış kurumların ortaya ilk çıkışı 1860'lı yıllara denk gelmektedir. Belçika Belediye Kredi Bankası 1860'ta, Danimarka Belediye Kredi Kurumu 1899'da, Hollanda'da bugünkü Belediye Bankası'nın öncülü olan Belediye Kredi Bankası 1914'te, İspanya Yerel Kredi Bankası 1925'te kurulmuştur (IULA-EMME ve TOKİ, 1993, s. 8).

Sanayileşme ile birlikte, artan kentleşmeye mevcut altyapının yeterli olmaması hizmet talebini artırmış ve altyapı yatırımlarına olan ihtiyacı nedeniyle belediye bankaları yerel yönetimlerin artan finansman ihtiyacını karşılamada yetersiz kalmışlardır (Akdemir, 2005, s. 325). Batı Avrupa ülkelerinin birçoğu, finansman ihtiyacının giderilmesi noktasındaki düzenlemelere diğer ülkelerden önce başlamışlardır. Yerel yönetim bankaları Batı Avrupa'da, 19'uncu yüzyıldan itibaren gelişmeye başlayan finansman kurumlarının, bazı büyük belediyelere özel bankalardan ya da tahvil piyasalarından istedikleri vadede ve faiz seçeneklerinde kredi sağlama konusunda karşılaştıkları zorluklardan doğmuştur (IULA-EMME ve TOKİ, 1993, s. 7). Ortaya çıkan bu yeni durum karşısında Fransa, İngiltere, Portekiz ve Almanya gibi Batı Avrupalı ülkeler yerel yönetimlere kredi sağlanması konusunda özel bazı düzenlemeler yürürlüğe koymuşlardır (Akdemir, 2005, s. 325). Bu ülkeler, o zaman var olan mali kurumlarına, yerel yönetimlerden gelen kredi isteklerini karşılama yetkisi vermişlerdir. Örneğin, 1799'da kurulmuş olan Fransa Mevduat ve Emanet Sandığı, yerel yönetimlere ilk kredisini 1822 yılında açmıştır. Benzer şekilde, İngiltere'de yerel yönetimlere kredi veren Bayındırlık İşleri Kredi Kurulu 1817 yılında, Portekiz Genel Mevduat Bankası 1876 yılında kurulmuştur (IULA-EMME ve TOKİ, 1993, s. 7).

Ülkelerin kentlerde karşılaştıkları sorunlar hemen hemen aynı olduğu için finansman sorunları da birbirlerine benzemektedir. Hemen her ülkede belediye bankası şeklinde kurulan yerel yönetim bankaları, sanayileşen ülkelerde aynı sorunlarla karşılaşınca ülkelerdeki bu sistem zamanla şekil değiştirmiştir. Günümüzde yerel yönetim bankaları, ülkelerin yerel yönetime verdikleri öneme göre ve devlet yönetim geleneğine göre şekil almaktadır. Bazı bankalar sadece malî destek sağlarken bazıları da hem malî destek hem de teknik destek sağlamaktadır.

1.3. Türkiye'de Yerel Yönetim Bankacılığı

Avrupa'da 19. yüzyılda kurulmaya başlanan yerel yönetim bankaları, Türkiye'de 1930 yılında Belediyeler Kanunu ile zemini hazırlanıp 1933 yılında Belediyeler Bankası adı altında kurulmuştur. Bağımsızlık Savaşı sonrası viraneye dönen kentlerin altyapı sorunu ve üstyapı yapımları için kurulan Belediyeler Bankası, 1929 Dünya Ekonomik Krizi'nden sonra planlı bir kalkınmanın en önemli destekçilerinden biri olmuştur.

Belediyeler Bankası kurulacağı hükmünü taşıyan Belediye Kanunu'nun kabul edildiği 1930 yılında, ulusal bankaların ekonomideki rolü sınırlı ve zayıftır. 1930'lu yıllar boyunca da, ekonomideki para arzındaki darlık kredilerin önemini artırmış, buna bağlı olarak da kredi faizleri yüksek oranlarda seyretmiştir. Hem ulusal bankaların içinde buldukları durum, hem dış devlet kaynaklarının doğrudan büyük sınai yatırımlara yönlendirilme zorunluluğu, belediye gelirlerinin kısıtlı hale getirmiş ve belediye gelirlerinin kentsel altyapıda seçilen bazı projeler için kullanılmasını gündeme getirmiştir (Güler, 1996, s. 88).

Yerel altyapı ve üstyapı finansmanı, 1930'lu yıllara kadar özel ticari banka kredileri kullanılarak karşılanmaya çalışılmıştır. Bu kaynağın istenilen vadede ve faiz seçeneklerinde olmaması, 1930'lu yıllarda kamu kaynaklarının daha etkin kullanılmasını sağlayacak bir banka kurulmasını gerektirmiştir (Güler, 1996, s. 87).

11 Haziran 1933 tarih ve 2301 sayılı Kanunla Belediyeler Bankası kurulmuştur. Banka, yerel altyapı yatırımlarının uzun vadeli ve düşük faizli kredi ihtiyacını karşılamak ve ticari bankalardan alınan yüksek maliyetli kredilerin önüne geçmek için kurulmuştur (Topal, 2003, s. 18). Belediyelerin kısa bir sürede bayındır hale getirilmesini gerçekleştirmek ve mali kaynaklardan yoksun olan belediyelere en iyi şartlarda kredi temin etmek, Banka'nın en önemli amacı olmuştur (Çoker, 1986, s. 3).

1933-1945 yılları arasındaki nüfus artışı ve kentleşmenin hızlanmasıyla beraber Belediyeler Bankası'nın sermayesinin mali ve teknik alanlarda yetersiz kalması, İller Bankası'na dönüşümünü zorunlu hale getirmiştir (Çınar, 2007, s. 118).

Belediye Bankası'nın 1945 yılında "İller Bankası" haline dönüşmesinin farklı bir perspektifi de kırsal bölgelerdeki insanların kentlere göç etmesiyle nüfus dengesinin bozulduğu yılların ve bugünkü hızlı kentleşmenin temel nedeni olan aşırı göç olgusunun ilk belirtilerine karşı alınması gereken önlemlerden birisi olmasıdır (IULA-EMME ve TOKİ, 1993, s. 84).

1933 yılında kurulan Belediyeler Bankası'nın ekonomik krizlerin ve İkinci Dünya Savaşı'nın doğurduğu, ciddi kamusal problemler, sıkıntılı ve ağır şartlar altında geçen faaliyet döneminde elde edilen başarılı sonuçlar, Belediyeler Bankası'nın çalışma ve faaliyet sahasının il özel idareleri ve köyleri de içine alacak şekilde düzenlenmesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Amaç başarılı çalıştığı tespit ve kabul edilen bir şirketi, kurulduğu günden 1945 yılına kadarki geçen sürede çalışmalarında görülen yetersizlikleri ve eksiklikleri gidermek suretiyle daha iyi çalışır hale getirmektir (Çoker, 1986, s. 5,6).

Kurulduğu günden bugüne değişikliklere uğrayarak gelen İller Bankası, yarım asırdan fazla olan tecrübesiyle yerel yönetimlere finansman desteği vermenin yanında teknik olarak da destek vermektedir. 2011 yılında İller Bankası Anonim Şirketi olan Banka, gelişen ve değişen dünya şartlarına daha iyi ayak uydurarak tecrübesine yeni bir güç ve dinamizm katmıştır.

2. İLLER BANKASI'NIN KURULUŞU, GELİŞİMİ VE DÖNÜŞÜMÜ

Türkiye'de yerel yönetim bankacılığına yönelik olarak ilk çalışmalar 1930 yılında başlamıştır. 1933 yılında görev alanı yalnızca belediyelere mali yönden destek olmakla görevi sınırlı olan "Belediyeler Bankası" kurulmuştur. Bankanın kuruluşundan yaklaşık iki yıl sonra ise 1580 sayılı Belediye Kanunu'na bir madde eklenerek belediyelerin büyük alt yapı yatırımlarını gerçekleştirmek amacıyla "Belediyeler İmar Heyeti" adında merkezi bir kurum kurulmuştur (Güler, 1996, s. 90).

İller Bankası, temeli 1933 yılında atılarak Türkiye Cumhuriyeti'nin en zor dönemlerinde mali açıdan önemli bir görevi üstlenmiştir. 1945 yılında çalışma alanını genişleten İller Bankası günümüze kadar gelişerek ve tecrübe kazanarak gelirken diğer ülkelerdeki emsallerinden farklı olarak mali desteğin yanında teknik destek de vermektedir.

2.1. Belediyeler Bankası Dönemi

Cumhuriyetin kurulması ile birlikte öne çıkan en önemli problemlerden birisi de, savaşlardan dolayı virane olmuş ülkenin süratle ve geniş kapsamda imara olan ihtiyacıydı. Bu imar faaliyetlerinin başarılmasında halka hizmet götürmeyi amaçlayan yerel yönetimlere büyük görevler düşmekteydi. Halkın yerel ihtiyaçlarını teşkil eden bu hizmetlerin merkezi hükümet tarafından tam olarak gerçekleştirilmesi kolay değildi. Savaştan çıkan merkezi hükümetin mali imkânları çok dardı ve hükümetten ekonomik, sosyal, kültürel kalkınmayı hızla gerçekleştirmesi için mali kaynak tahsisi etmesi beklenemezdi. Bunun yanı sıra kısa sürede gelişmiş ülkeler seviyesine gelerek uygar toplumla yarışmayı amaçlayan genç Devletin en basit ihtiyaçlarını teşkil eden yerel altyapı hizmetleri de uzun süre geçmeden yapılmalıydı. Bu sebeplerden dolayı hükümet, yerel altyapı alanlarında faaliyet gösterecek ve bu alanlara finansman sağlayacak bir kurumun kurulmasını gündeme getirmiştir (İller Bankası, 1994).

Belediyeler Bankası'nın kuruluşu ile ilgili ilk işaret, 3 Nisan 1930 tarih ve 1580 Sayılı Belediye Kanunu'nda bulunmaktadır. Belediye kanunun yürürlüğe girdiği 1 Eylül 1931'den Belediye Bankası'nın kuruluş tarihine kadar geçen zaman zarfında biriken kaynak 1,5 milyon liradır. Söz konusu kaynağın bir an önce yatırımlara aktarılması gerektiğine karar verilir ve Kanun'un "İhtiyat Akçesi" başlığı altında kimlik bulan "Belediyeler Bankası"nın kuruluşu gerçekleşir. Ülkemizdeki kentlerin kısa bir sürede mamur duruma getirilebilmesi için mali kaynak ihtiyacı olan belediyelere yeterli kredi sağlamak amacıyla Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk'ün direktifleriyle, 11.6.1933 tarihinde 2301 sayılı Kanunla 15 milyon lira sermaye ile "Belediyeler Bankası" kurulmuştur. "Belediyeler Bankası Esas Nizamnamesi" ise 12.8.1933 tarih ve 2457 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. 1933 yılında Türkiye Cumhuriyeti'nin toplam bütçesi 170 milyon liradır ve Belediye Bankası'na ayrılan 15 milyon liralık sermaye "önemli" bir miktar olarak değerlendirilmiştir (İller Bankası, 2009).

Belediyeler Bankası'nın görevi "Belediyelere, şehirlerin tanzim ve tesisi işlerinde yapacakları esaslı amme hizmetleri için muhtaç olacakları parayı ikraz etmek; kısa ve uzun vadeli avans ve cari hesaplar açmak veya bunlara tavassut ve kefalet etmek ve nizamnamei esasile müsaade edilecek banka işlerini yapmaktır." diye ifade edilmiştir. Belediyeler Bankası ile sadece belediyelere yalnızca kredi sağlama işlevi yüklenen bir kuruluş hedeflenmiştir. Belediyeler harici diğer yerel yönetim birimleri olan il özel idareleri ve köyleri kapsam dışı bırakılmış ve Banka'nın yatırımcılık gibi bir özelliğe sahip olması o dönemde gündeme gelmemiştir. Banka'nın görev sahası, belediyelere belirli konularda kredi sağlamak gibi özel bir bankacılık faaliyeti olarak belirlenmiştir.

2.2. İller Bankası Dönemi

Belediyeler Bankası'nın sadece belediyelere yönelik faaliyetlerde bulunması, sermayesinin, hızlı nüfus artışı ve kentleşmeyle birlikte artan kredi ihtiyacını karşılayamaması, ayrıca mali kaynağa ve teknik yardıma muhtaç il özel idarelerinin ve köylerin bu yardımların dışında bırakılmış olması ve faaliyet alanının daha da genişletilmesinin gerekliliği gibi hususlar göz önünde bulundurularak Belediyeler Bankası'nın yeniden yapılandırılmasına karar verilmiştir. Bu doğrultuda görev alanı Belediyeler İmar Heyeti'nin faaliyetlerini de kapsayacak şekilde genişletilen Bankaya, önce "Mahalli İdareler İmar Bankası" adı verilmiştir; fakat kanun tasarısının Bütçe Komisyonu'nda görüşülmesi sırasında Bankanın adı İller Bankası olarak değiştirilmiştir (İller Bankası, 1994).

Görev alanı il özel idareleri, belediyeler ve köy idarelerini kapsayan İller Bankası'nın kurulmasına ilişkin 4759 sayılı Kanun, 23.06.1945 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bankanın kuruluş sermayesi 100.000.000 TL olarak öngörülmüştür (İller Bankası, 1994).

İlerleyen zamanla birlikte İller Bankası, yatırım finansmanı ve teknik desteğin yanı sıra, yerel yönetim maliyesi sistemi içinde yönetici, yönlendirici, üretici ve denetleyici gibi farklı fonksiyonları da üstlenerek yerel yönetimlere katkılarını arttırmıştır.

Bankanın temel amacı, "yerel yönetimler ile bu idarelerin kuracakları birlikler ve adı geçen idarelere bağlı tüzel kişiliği olan ya da olmayan, katma bütçeli idare ve kurumların finansman ihtiyaçlarına cevap vermek, ayrıca ilgili idarelerin imar ve altyapı işleriyle uğraşmaktır." olarak belirlenmiştir. Bankanın ortakları il özel idareleri, belediyeler ve köyler diğer bir ifadeyle yerel yönetimlerdir. Ayrıca banka, sermayesini kamu hukuku kuralları ve denetimi dışında kullanma yetkisine ve özel hukuk tüzel kişiliğine sahiptir (Berk, 2003, s. 77).

İller Bankası 26.01.2011 tarih ve 6107 sayılı kanun ile Banka'nın devamı olmak üzere görev yetki ve sorumlulukları korunarak, tüzel kişiliğe sahip, anonim şirket statüsünde İller Bankası Anonim Şirketi unvanıyla bir kalkınma ve yatırım bankası haline gelmiştir.

SONUÇ

Batı Avrupa'da nüfusun artmasıyla ve sanayileşmeyle birlikte kentlere göçün artmasıyla, kentlerde altyapı sorunları baş göstermeye başladı. Özel bankalardan alınan kredilerin faiz oranlarının ve vade seçeneklerinin yerel yönetimlerin istediği şekilde olmaması yeni bir bankacılık sistemini zorunlu hale getirdi. Gerekli çalışmalar yapıldıktan sonra sadece yerel yönetimlere finansman desteği sağlayacak yeni bir bankacılık sistemi geliştirildi. Temellerinin 14. yüzyıla dayandığı düşünülen yerel yönetim bankaları, ülkelerin sanayileşmesi ve kentleşmesinde altyapı ve üstyapı ihtiyaçlarını karşılarken mali ve teknik destek vererek, kendine özgü bir bankacılık sistemi olarak günümüzde de varlığını sürdürmektedir.

Demokrasinin mihenk taşlarından biri olan ve hizmeti doğrudan götürmesinden dolayı halkla iç içe olan yerel yönetimlerin hizmet anlayışı ülkeden ülkeye değişmesine rağmen karşılaştıkları sorunlar hemen hemen aynı olmaktadır. Batı Avrupa'nın karşılaştığı sorunlarla Türkiye Cumhuriyeti 20. yüzyılda karşılaşmıştır.

Bağımsızlık Savaşı'ndan çıkan genç cumhuriyet, yeniden yapılanma çalışmalarına giriştiğinde özel girişimcilerin yüksek kâr sağlama amaçlarıyla karşılaşınca özel bankalardan alacakları kredilerin maliyetlerinin yüksekliğinden dolayı yerel yönetim bankacılığının çalışmalarına başlamıştır. İlk olarak bir kanun tasarısıyla 1930 yılında yerel yönetim bankasının kurulacağını işaretlerini verdikten sonra Mustafa Kemal'in isteğiyle 1933 yılında Belediyeler Bankası'nı kurulmuştur. 1945 yılında kapsamını genişleterek İller Bankası'na dönüşen yerel yönetim bankası, zamanla çalışma şeklini geliştirerek ve tecrübe kazarak 2011 yılında anonim şirket statüsü kazanmıştır. Günümüzde mali ve teknik destek sağlayarak yerel yönetim projelerinde önemli bir yere sahiptir.

KAYNAKÇA

- Akalın, Ş. H. (2002). Cumhuriyet Döneminde Türkçe. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Akdemir, A. U. (2005). Mahalli İdareler. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Bankası, İ. (1994). Kuruluşundan Bugüne İller Bankası 1933-1993. Ankara : İller Bankası Vakıf Matbaası.
- Berk, A. (2003). İller Bankası ve Yerel Yönetimler. Sayıştay Dergisi, 77.
- Birliği, I. –E. (1993). Yerel Yönetim Bankacılığı. İstanbul: Kent Basımevi.
- Çınar, T. (2007). İller Bankası ve Yerel Yönetimler. Ankara: TODİE Yayınları.
- Çoker, Z. (1986). İller Bankası ve Mahalli İdareler. Ankara: İller Bankası Yayınları.
- Güler, B. A. (1996). Kentsel Altyapı Finansmanı: Belediyeler Bankası: 1933-1945. Ankara: TODAİE Yayınları.
- Keleş, R. (1993). Kent ve Siyaset Üzerine Yazılar. İstanbul.
- Özenoğlu, C. (2011). İller Bankası'nın Türkiye'deki Bölgelerin Gelişmişlik Düzeyine Etkisi. Kütayha.
- Topal, A. K. (2003). Türkiye'de Yerel Yönetim Bankacılığı. Ankara: Seçkin Yayıncılık.